

Filosofia política

Codi: 100284
Crèdits: 6

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
2500246 Filosofia	OB	2	2

Professor/a de contacte

Nom: Mercè Rius

Correu electrònic: Merce.Rius@uab.cat

Utilització d'idiomes a l'assignatura

Llengua vehicular majoritària: català (cat)

Grup íntegre en anglès: No

Grup íntegre en català: Sí

Grup íntegre en espanyol: No

Equip docent

Mercè Rius

Prerequisits

És recomanable d'haver cursat l'assignatura "Ètica", igualment de segon curs.

Objectius

1. Es tractarà de conèixer l'evolució de les institucions polítiques europees des de la perspectiva de la filosofia.
2. Per tant, encara que el curs se centrarà en l'anàlisi conceptual, aquesta es durà a terme seguint un ordre històric.
3. Tanmateix, l'enfocament històric es farà des del present, és a dir, a partir dels temes i problemes que se susciten avui dia en filosofia política.
4. A més, la temàtica política ha estat, de sempre, estretament relacionada amb les altres "àrees" de la filosofia: l'ètica sobretot, però també l'epistemologia o fins i tot l'ontologia. Caldrà, doncs, saber moure's en aquests altres àmbits segons l'autor considerat.
5. Es pretén que l'alumne aprengui a orientar el seu estudi essent ben conscient de les interrelacions suara esmentades.

Competències

- Analitzar i sintetitzar els arguments centrals dels textos fonamentals de la filosofia en les seves diverses disciplines.
- Que els estudiants hagin demostrat que comprenen i tenen coneixements en una àrea d'estudi que parteix de la base de l'educació secundària general, i se sol trobar a un nivell que, si bé es basa en llibres de text avançats, inclou també alguns aspectes que impliquen coneixements procedents de l'avantguarda d'aquell camp d'estudi.
- Que els estudiants puguin transmetre informació, idees, problemes i solucions a un públic tant especialitzat com no especialitzat.

- Que els estudiants sàpiguin aplicar els coneixements propis a la seva feina o vocació d'una manera professional i tinguin les competències que se solen demostrar per mitjà de l'elaboració i la defensa d'arguments i la resolució de problemes dins de la seva àrea d'estudi.
- Que els estudiants tinguin la capacitat de reunir i interpretar dades rellevants (normalment dins de la seva àrea d'estudi) per emetre judicis que incloguin una reflexió sobre temes destacats d'índole social, científica o ètica.
- Reconèixer i interpretar temes i problemes de la filosofia en les seves diverses disciplines.

Resultats d'aprenentatge

1. Assenyalar i resumir el contingut filosòfic comú a diverses manifestacions de diferents àmbits de la cultura.
2. Buscar, seleccionar i gestionar informació de manera autònoma, tant en fonts estructurades (bases de dades, bibliografies, revistes especialitzades) com en informació distribuïda a la xarxa.
3. Comunicar de forma oral i escrita, amb correcció, precisió i claredat, els coneixements adquirits.
4. Construir textos normativament correctes
5. Establir relacions entre ciència, filosofia, art, religió, política, etc.
6. Expressar, tant oralment com per escrit, els temes i els problemes bàsics de la tradició filosòfica.
7. Expressar-se eficaçment aplicant els procediments argumentatius i textuais en els textos formals i científics
8. Fer servir la terminologia adequada en la construcció d'un text acadèmic.
9. Relacionar els elements i els factors propis de textos de la tradició filosòfica
10. Resumir els temes i els arguments exposats en un debat filosòfic clàssic.
11. Utilitzar correctament el lèxic específic de la història de la filosofia.

Continguts

Introducció.

Tema 1. La comunitat antiga I. Grècia.

- a) L'art de la política: Plató contra els sofistes.
- b) La política com a forma de vida: lectura de la *Política* d'Aristòtil.

Tema 2. La comunitat antiga II. Roma.

- a) Ciceró: republicanisme i el *ius humanum*.
- b) Agustí d'Hipona: tot el poder ve de Déu.

Tema 3. La raó d'Estat.

- a) La modernitat política de Maquiavel.
- b) Jean Bodin: el concepte de sobirania.

Tema 4. Les teories del pacte social.

- a) Hobbes: l'absolutisme del poder estatal.
- b) Locke: drets naturals i liberalisme.
- c) Rousseau: el subjecte polític col·lectiu; lectura de *Del contracte social*.

Metodologia

Durant les sessions presencials, la professora exposarà els temes del programa detallant-ne els conceptes principals i emmarcant-los en l'argumentació apropiada. L'orientació per a la lectura de textos també hi estarà compresa, amb especial incidència en les lectures obligatòries, que seran:

Aristóteles, *Política*, llibres I, III i IV.

Rousseau, J.-J., *Del contracte social*.

Caldrà fer les lectures en les edicions recomanades per la professora, tret que l'alumna/e li demani i n'obtingui explícitament el vistiplau per fer-ne servir una altra. Vegeu Avaluació i Bibliografia.

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
classe magistral	35	1,4	1, 5, 9, 11
orientació lectura de textos	10	0,4	2, 5, 9, 10
Tipus: Supervisades			
tutories	20	0,8	2, 3
Tipus: Autònomes			
estudi i elaboració de treballs	27,5	1,1	2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 11
lectura bibliografia recomanada	50	2	9

Avaluació

Criteris d'avaluació

Primera prova:

Consistirà en un examen escrit durant la franja horària de classe. La matèria avaluable comprendrà els temes 1 i 2 del programa (La comunitat antiga I-II).

Respecte a l'edició utilitzada per a la lectura d'Aristòtil, l'alumne/a haurà de complir els requisits establerts (vegeu tot seguit "segona prova").

Segona prova:

S'haurà de portar feta de casa, per escrit. Es tractarà d'acreditar que s'ha llegit *Del contracte social*, de J.-J. Rousseau. El mes de febrer, s'especificaran a Moodle les instruccions i les normes per dur a terme la prova, que només serà admesa i avaluada si les compleix.

Tal com s'adverteix a Metodologia i Bibliografia, les dues lectures obligatòries de l'assignatura s'hauran de treballar en les edicions recomanades; sense excepció, tret que l'alumna/e demani i obtingui explícitament el vistiplau de la professora per usar-ne alguna altra. En cas contrari, la prova no serà admesa.

Tercera prova:

Consistirà en un examen escrit durant la franja horària de classe. La matèria avaluable comprendrà els temes 3 i 4 del programa (tema 3: La raó d'Estat; tema 4: Les teories del pacte social).

La nota final es calcularà de la manera següent:

La primera prova i la tercera prova, cadascuna, un 45% de la nota final.

La segona prova, un 10% de la nota final.

Es considerarà superada l'assignatura si la mitjana de les tres proves és igual o superior a 5.

Dates d'avaluació

1) La primera prova es durà a terme el dia 14 d'abril 2020.

2) La segona prova es lliurarà el dia 5 de maig 2020.

3) La tercera prova, el dia 4 de juny 2020.

Condicions per a la recuperació final

Només seran recuperables les proves primera i tercera. Ara bé, cal haver presentat la segona prova per poder optar a l'avaluació de la tercera, així com a la reavaluació final de les dues recuperables.

Per accedir a la recuperació final, cal haver passat per l'avaluació de les tres proves. En el cas que, per alguna incidència (vegeu Normes d'organització), l'alumna/e no hagi realitzat una de les tres proves, només la podrà recuperar al final si compta ja amb l'avaluació de les altres dues i la nota mitjana no és inferior a 3,5.

La recuperació de les dues proves serà conjunta, i es farà en la data fixada per Gestió Acadèmica.

Revisió de les proves

Les dates de revisió de les diverses proves s'indicaran oportunament a través de Moodle.

Normes d'organització

Si l'alumna/e (1) no lliura la prova feta a casa en el lloc, la data i l'horari establerts, (2) si no es presenta a una de les proves realitzades a l'aula o (3) hi arriba amb retard, i això vol dir que hi arriba un cop s'han tramès les preguntes i s'han donat les conseqüents instruccions, aleshores, haurà perdut la convocatòria, i només la podrà recuperar com a part de la reavaluació final si compleix les condicions indicades a l'apartat anterior (Condicions per a la recuperació final). Es farà una excepció si al·lega una causa justificada amb la documentació pertinent: (a) habilitant un altre dia per a la prova si no s'hi ha presentat, o (b) permetent que la dugui a terme encara que hi hagi arribat amb retard.

Qui surti de l'aula de l'examen no hi podrà tornar a entrar (si no és per causa major).

La prova elaborada a casa, l'alumna/e l'haurà de lliurar -personalment- el dia estipulat i a l'hora de classe. Qualsevol incidència en aquest sentit, inclosa la possibilitat que la lliuri algú altre si l'alumna/e no ho pot fer per alguna causa justificada, s'haurà de comunicar a la professora amb antelació; si això no és possible, caldrà que l'alumna/e s'hi posi en contacte, com a molt tard, a la pròxima o més immediata sessió de l'assignatura.

Respecte a la possibilitat d'enviar treballs per correu electrònic, només es farà efectiva si la professora ho disposa així en el seu moment. En cas contrari, seran desestimats. Igualment seran desestimats els que es deixin a la bústia de la Secretaria, tret que s'hagi obtingut abans el vistiplau de la professora.

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
-------	-----	-------	------	--------------------------

primera prova	45 % de la nota final	2,5	0,1	2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 11
segona prova	10 % de la nota final.	2,5	0,1	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11
tercera prova	45 % de la nota final.	2,5	0,1	2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 11

Bibliografia

Bibliografia general

Hampsher-Monk, Iain, *Historia del pensamiento político moderno*, Ariel, Barcelona.

Held, David, *Modelos de democracia*, Alianza, Madrid.

Raynaud, Philippe/Rials, Stéphane, *Diccionario Akal de Filosofía Política*, Akal, Madrid.

Sabine, George H., *Historia de la teoría política*, Fondo Cultura Económica (FCE), México/Madrid.

Touchard, Jean, *Historia de las ideas políticas*, Tecnos, Madrid.

Vallespín, Fernando (recop.), *Historia de la teoría política*, Alianza.

Bibliografia per temes

Tema 1. La comunitat antiga I. Grècia.

Fonts:

Plató, *Protàgores*, *Eutífró* (et alt.), Laia/Edic. 62, col·lecció Textos Filosòfics (TF), Barcelona.

, *Gòrgias*, Bernat Metge, Barcelona

, *República*, Bernat Metge.

, *El polític*, Bernat Metge [*El político*, Gredos, Madrid].

, *Les lleis*, Bernat Metge [*Las leyes*, Alianza].

, *Carta VII*, a *Cartes*, Bernat Metge,

Aristòtil, *Política*, La Magrana - RBA, Barcelona.

Aristòteles, *Política*, Centro de Estudios Constitucionales (CEC), Madrid.

- , *Política*, Gredos.

- , *Constitució d'Atenes*, Bernat Metge.

Estudis:

Bowra, Cecil Maurice, *La Atenas de Pericles*, Alianza.

Complementaris :

Tucídides, *Discurso fúnebre de Pericles*, Sequitur, Madrid.

Constant, Benjamin, *Sobre el espíritu de conquista. Sobre la libertad en los antiguos y en los modernos*, Tecnos.

Weil, Simone, *La fuente griega*, Trotta, Madrid.

Arendt, Hannah, *La condició humana*, Empúries, Barcelona [cap.IV, ap. 21].

[Actual]

Cacciari, Massimo, *Geo-filosofía de Europa*, Aldebarán, Madrid.

Tema 2. La comunitat antiga II. Roma.

Fonts :

Ciceró, Marc Tul·li, *Les lleis*, Alpha, Barcelona [*Las leyes*, Gredos /Tecnos].

Cicerón, *La República*, Alianza / Tecnos [*Sobre la República. Sobre las leyes*].

- , *Dels deures*, Bernat Metge [*Sobre los deberes*, Alianza / Tecnos; *Los deberes*, Gredos].

Cicerón, Quinto Tulio, *Breviario de campaña electoral*, Quaderns Crema, Barcelona.

Agustín de Hipona, *La Ciudad de Dios*, a *Obras*, v. XVI-XVII, Biblioteca Autores Cristianos (BAC), Madrid.

- , *Sobre la mentira*, v. XII, BAC.

Santo Tomás de Aquino, *La monarquía*, Tecnos.

Dante, *Monarquía*, Tecnos.

Marsilio de Padua, *El defensor de la paz*, Tecnos.

Ockham, Guillem d', *Breviloqui sobre el principat tirànic*, TF.

Complementaris:

Agamben, Giorgio, *Opus Dei. Arqueología del oficio*, Pre-Textos, València - Adriana Hidalgo, Buenos Aires.

- , *Homo sacer*, Pre-Textos.

Tema 3. La raó d'Estat.

Fonts:

Eiximenis, Francesc, *Regiment de la cosa pública*, Bromera, València.

More, Thomas, *Utopia*, Accent, Girona.

Campanella, Tommaso, *La Ciutat del Sol*, seguida de *Qüestió quarta sobre la millor república*, Publicacions de la Universitat de València (PUV).

More, T. - Campanella, T. - Bacon, Francis, *Utopías del Renacimiento (Utopía, La imaginaria Ciudad del Sol, Nueva Atlántida)*, FCE.

Maquiavel, *El príncep*, TF.

- , *Discursos sobre la primera década de Tito Livio*, Alianza.

- , *El arte de la guerra*, Tecnos.

- , *Escritos políticos breves*, Tecnos.

- , *La mandrágora*, Tecnos.

Lutero, Martin, *Escritos políticos*, Tecnos.

Vitoria, Francisco de, *La ley*, Tecnos.

Boétie, Étienne de La, *La servitud voluntària*, Quaderns Crema.

Bodino (Bodinus), Juan, *Los seis libros de la República* (edició abreujada), Tecnos.

Altusio (Althusius), Juan, *Política*, CEC.

Grocio (Grotius), Hugo, *Del derecho de la guerra y de la paz*, CEC.

Estudis:

Fustel de Coulanges, Numa Denis, *La ciudad antigua*, Península - Edhasa - Iberia.

Arquillière, Henri Xavier, *El agustinismo político*, Edicions de les Universitats de Granada i València.

Ullmann, Walter, *Principios de gobierno y política en la Edad Media*, Alianza.

Kantorowicz, Ernst Hartwig, *Los dos cuerpos del rey: un estudio de teología política medieval*, Alianza - Akal.

Burckhardt, Jacob, *La cultura del Renacimiento en Italia*, Edaf, Madrid.

Lefort, Claude, *Maquiavelo. Lecturas de lo político*, Trotta.

[Trobareu una bibliografia detallada sobre Maquiavel i Bodin al volum 2 de la *Historia de la teoría política*, editada per F. Vallespín (vegeu-ho més amunt).]

Complementaris:

Guardini, Romano, *El espíritu de la liturgia*, Centre Pastoral Litúrgica, Barcelona.

Schmitt, Carl, *Catolicismo y forma política*, Tecnos.

- , *La dictadura*, Alianza.

Strauss, Leo, *Derecho natural e historia*, Círculo de Lectores, Barcelona.

Tönnies, Ferdinand, *Comunitat i associació*, Edicions 62.

Weber, Max, *L'ètica protestant i l'esperit del capitalisme*, Edicions 62.

El político y el científico, Alianza.

Tema 4. Les teories del pacte social.

Fonts:

Hobbes, Thomas, *Leviathan*, Alianza.

- , *El ciudadano*, Tecnos - Trotta.

- , *Behemoth*, Tecnos - CEC.

- , *Elementos de derecho natural y político*, CEC.

Spinoza, Baruch, *Tratado teológico-político*, Alianza.

Locke, John, *Segundo Tratado sobre el Gobierno Civil*, Alianza.

- , *Carta sobre la tolerància*, Tecnos.

- , *La polémica Filmer-Locke sobre la obediencia política* [conté el *Primer Tractat* de Locke i *El patriarca*, de R. Filmer], Instituto de Estudios Políticos - CEC.

- , *Assaig sobre el govern civil. Carta sobre la tolerància*, TF.

Montesquieu, *De l'esperit de les lleis* (2 volums), Edicions 62-Diputació de Barcelona [Vegeu-ne esp. el llibre XI, en el primer volum].

- , *Cartes perses*, TF. - Edicions de 1984, Barcelona.

Bayle, Pierre, *Comentario filosófico sobre las palabras de Jesucristo "Oblígaos a entrar"*, CEC.

Voltaire, *Tractat sobre la tolerància i altres escrits*, Edicions 62/Diputació de Barcelona.

Rousseau, Jean-Jacques, *Du contrat social*, Flammarion - Gallimard, Paris.

- , *Del contracte social*, TF.

, *El contrato social*, Alianza - Biblioteca Nueva - Espasa Calpe.

- , *Discurs sobre l'origen i els fonaments de la desigualtat entre els homes*, TF.

- , *Proyecto de Constitución para Córcega. Consideraciones sobre el gobierno de Polonia y su proyecto de reforma*, Tecnos.

- , *Escritos sobre la paz y la guerra*, CEC.

- , *Escritos políticos*, Trotta.

- , *Discursos sobre la economía política*, Tecnos.

- , *Emili o de l'educació*, Eumo, Vic.

- , *Els somieigs del passejant solitari*, Proa, Barcelona.

Sieyès, Emmanuel-Joseph, *¿Qué es el Tercer Estado?*, Alianza.

Estudis:

Oakeshott, Michael, *El Estado europeo moderno*, Paidós/ICE-UAB.

Bobbio, Norberto, *Thomas Hobbes*, FCE.

Montserrat, Josep, *Thomas Hobbes: La fundació del l'Estat Modern*, Gedisa, Barcelona.

Schmitt, C., *El Leviathan en la teoría del Estado de Thomas Hobbes*, Comares, Granada.

Strauss, L., *La filosofía política de Hobbes*, FCE.

Tönnies, f., *Hobbes: vida y doctrina*, Alianza.

Zarka, Yves-Charles, *Hobbes y el pensamiento político moderno*, Herder, Barcelona.

Althusser, Louis, *Montesquieu: la política y la historia*, Ariel.

Aron, Raymond, *Las etapas del pensamiento sociológico*, Herder.

Durkheim, Émile, *Montesquieu y Rousseau: precursores de la sociología*, Tecnos.

Iglesias, Mª Carmen, *El pensamiento de Montesquieu: política y ciencia natural*, Alianza.

Cassirer, Ernst, *The Question of Jean-Jacques Rousseau*, Columbia Univ. Press, New York.

Grimsley, Ronald, *La filosofía de Rousseau*, Alianza.

Masters, Roger Davis, *The Political Philosophy of Rousseau*, Princeton University Press, New Jersey.

Rubio Carracedo, José, *¿Democracia o representación? Poder y legitimidad en Rousseau*, CEC.

Complementaris:

Burke, Edmund, *Reflexiones sobre la revolución en Francia*, Alianza.

[Sobre l'Abbé de Saint-Pierre, Bernardin: monografia a *Revue d'Histoire Littéraire de La France*, nº 5, set./oct. 1989: Armand Collin, Paris.]

Mill, John Stuart, *Del gobierno representativo*, Tecnos.

Tocqueville, Alexis de, *L'Antic Règim i la Revolució*, Edicions 62 - Diputació de Barcelona.

- , *La democracia en América*, Alianza.

[Actual]

Domènech, Antoni, *El eclipse de la fraternidad*, Crítica, Barcelona.

Atenció!: les edicions recomanades de la *Política* d'Aristòtil i d'*El contracte social* de Rousseau són les indicades en aquesta bibliografia; el lloc que ocupen en la llista es correspon amb l'ordre de preferència (excepte les tres edicions castellanes de Rousseau, indiferents). Qualsevol altra opció s'ha de consultar obligatòriament a la professora, de qui caldrà rebre el vistiplau perquè les proves que es deriven de la lectura siguin avaluables.